

Põhikooli ühiskonnaõpetuse lõpueksami vastavustabel

I ÕPPEKAVA ÜLDPÄDEVUSED

Üldpädevus	Eksami seos üldpädevustega
Väärtuspädevus	Õpilane suudab mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhendada. Õpilane suudab hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega, väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt.
Sotsiaalne pädevus	Õpilane suudab toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna. Õpilane teab ning järgib ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme; teeb koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerib inimeste erinevusi ning oskab arvestada neid suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Õpilane suudab mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi.
Õpipädevus	Õpilane suudab hankida õppimiseks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid, erinevates kontekstides ning probleeme lahendades; analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Õpilane suudab ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
Matemaatikapädevus	Õpilane suudab kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.
Ettevõtlikkuspädevus	Õpilane suudab ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi; seada eesmärged ja neid ellu viia; korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest; reageerida paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske.

II ÕPPEKAVA VALDKONNAPÄDEVUSED

Valdkonnapädevused	Eksami seos teiste valdkonnapädevustega
Emakeelepädevus	Õpilane suudab väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt; ning lugeda ja mõista erinevaid tekste. Õpilane analüüsib ja hindab kriitiliselt loetud teksti. Õpilane teab, mis on autoriõiguse kaitse.
Võõrkeeltepädevus	Õpilane on lugupidav teiste kultuuride vastu mitmekultuurilises ühiskonnas.
Matemaatikapädevus	Õpilane oskab tõlgendada arvandmeid (graafikud, tabelid, diagrammid); oskab probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada. Oskab loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada.
Loodusteaduslik pädevus	Õpilane teab kuidas looduskeskkond mõjutab inimese arengut. Õpilane väärtustab jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi.
Tehnoloogiline pädevus	Õpilane oskab hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte. Õpilane teab erinevaid ameteid ja elukutseid. Õpilane oskab rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetiliselt oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel; kasutada tehnilisi vahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.
Kultuuriline pädevus	Õpilane teab, mis on eneseteostus, rahvakultuur ning loominguline eneseväljendusoskus.
Tervise- ja kehakultuuripädevus	Õpilane on salliva suhtumisega kaaslastesse.

IV EKSAMI ÜLESANNETE SEOS KOOLIASTME ÕPITULEMUSTEGA

III kooliastme õpitulemused	I OSA								II OSA								III OSA			IV OSA				A
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	1	2	3	4	
Põhikooli lõpetaja:																								
1) tunneb demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;	x	x	x		x	x			x	x		x	x	x	x	x	x				x			x
2) määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena; on valmis toimima vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;		x			x	x						x		x		x		x	x				x	x
3) tunneb ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning tegutseb inimõiguste kaitsel; tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ning käitub sallivalt;			x	x			x				x					x								x
4) tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabahenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärgi;						x	x	x	x						x		x	x					x	
5) tunneb Euroopa Liidu ülesehitust, väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärgi;						x																		
6) selgitab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; mõistab riigi ja turu vahekorda, teab, mis on avalik ja erasektor; tunneb maksustamise eesmärgi ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;								x							x					x	x	x	x	
7) hindab oma võimalusi, õigusi ning vastutust ettevõtjana ja tööturu osalisena, kavandab oma karjääri, teeb otsuseid enda suutlikkust ja ressursse adekvaatselt analüüsides ning tegevuse tagajärgi prognoosides;								x												x				x
8) hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;																								x
9) analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autoriõiguste kaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid;	x							x				x				x								x
10) teab, mis on üleilmastumine ja toob näiteid üleilmastumise mõjudest majandusele, kultuurile, keskkonnale jne.																	x							

V EKSAMI ÜLESANNETE SEOS ÕPITULEMUSTEGA

Õpitulemused	I OSA								II OSA								III OSA			IV OSA				A
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	1	2	3	4	
I. Ühiskond ja sotsiaalsed suhted																								
1. Meedia ja teave																								
1) orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada;		x	x																					
2) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam ja plagiaat;	x																							
3) mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;		x																						
4) tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.																								
2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur																								
1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus;				x	x												x							
2) märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;				x													x							
3) väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;																								
4) väärtustab soolist võrdõiguslikkust;																								
5) mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.					x																			
3. Ühiskonna institutsionaalne struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor																								
1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, erasektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus;								x																
2) selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;						x	x																	
3) teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.								x																
4. Ühiskonnaliikmete õigused																								
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid inimõigused, põhiõigused, sotsiaal-majanduslikud õigused, poliitilised õigused, kultuurilised õigused;							x									x								

[illegible]

Õpitulemused	I OSA								II OSA								III OSA			IV OSA				A
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	1	2	3	4	
7) teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; nimetab Eesti parlamendierakondi; teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi.																								
III. Kodanikuühiskond																								
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabaühendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus;																		x	x					
2) mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmäärke; iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;																		x	x					
3) oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi;																		x	x					
4) algatab ja toetab koostööd ühiste eesmärkide püstitamisel ja elluviimisel.																								
IV. Majandus																								
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investeering, tarbijakaitse;																			x	x		x		
2) tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;																			x	x				
3) analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimise ja karjääri planeerimisel;																							x	
4) tunneb eelarve koostamise põhimõtteid; oskab arvutada netopalka;																								
5) tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult;																							x	
6) iseloomustab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, ettevõtluse ja riigi rolli majanduses; selgitab maksustamise eesmäärke, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega.																					x			